

7883

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ՝

Շրջակա միջավայրի նախարար
Հակոբ Սիմիոյան

«17» 07 2024թ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ ԿՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ

ԲՓ № 127 - 24

Նախաձեռնող՝

«Սարգիս և Մարիաննա» ՍՊԸ
ք. Երևան, Չարենց փ. 198/2-2

Գործունեությունը՝

«Լոռի 9» միկրոռեզիդենալ մակարդակի համակցված
տարածական պլանավորման փաստաթղթի շրջակա
միջավայրի վրա ազդեցության ռազմավարական
էկոլոգիական գնահատման հաշվեկարգություն
Լոռու մարզ

Առդիր՝ 8 թերթ

Նախագծի «Շրջակա միջավայրի բարելավման ու պահպանման միջոցառումներ» բաժինը մշակված է «Լոռի 9» միկրոռեգիոնին համապատասխան՝ հաշվի առնելով նշված համայնքների 2017-2026թթ. զարգացման ծրագրերը:

Նկարագրական մաս. Լոռու մարզը զբաղեցնում է ՀՀ տարածքի 12.8%-ը, մարզը՝ 3799 ք/կմ տարածքով ամենամեծն է հանրապետության հյուսիսային մարզերից: Այն հանդիսանում է հանրապետության հյուսիսային դարպասը, սահմանակից է Վրաստանի Հանրապետությանը (110 կմ երկարությամբ), արևելքից՝ Տավուշի, արևմուտքից՝ Շիրակի, հարավից՝ Կոտայքի և Արագածոտնի մարզերին: Մարզն ընդգրկում է նախկին Գուգարքի, Ստեփանավանի, Սպիտակի, Թումանյանի, Տաշիրի տարածաշրջանները: Լոռու մարզն ընդգրկում է Դեբեդ գետի ավազանն ամբողջությամբ: Ունի ոչ հարթ ռելիեֆ, տարածքի մոտ 80%-ը զբաղեցնում են լեռնաշղթաները և խոշոր լեռները: Նրա տարածքով են ձգվում Ջավախքի, Բազումի, Փամբակի, Գուգարաց, Վիրահայոց, Հալաբի լեռնաշղթաները: Առանձնանում են Փամբակի, Լոռվա գոգավորությունները և Լոռվա ձորը: Մարզի տարածքով է հոսում Դեբեդ գետը (154 կմ երկարությամբ, 2-րդը հանրապետությունում)՝ իր Ձորագետ, Մարցագետ և Փամբակ վտակներով: Ագրոկլիմայական տեսակետից ընկած է ինտենսիվ ոռոգման գոտում, հարուստ է հանքային ջրերի աղբյուրներով: Բնակավայրերը գտնվում են ծովի մակերևույթից 520-ից 1800 մ բարձրության վրա:

Մարզն աչքի է ընկնում համեմատաբար խոնավ կլիմայով: Միջին և բարձրադիր գոտում կլիման բարեխառն լեռնային է, տևական ցուրտ ձմեռներով: Ամեն տարի հաստատվում է կայուն ձնածածկույթ: Ամառները տաք են, համեմատաբար խոնավ: Օդի միջին ջերմաստիճանը տատանվում է ձմռանը -4.8°C -ից մինչև $+18^{\circ}\text{C}$ ամռանը: Այստեղ տեղումների քանակը բավականին մեծ է, տարեկան դիտարկվում են 600-700 մմ մթնոլորտային տեղումներ: Նախալեռնային գոտում կլիման մերձարևադարձային է՝ չափավոր շոգ և չորային ամառներով, մեղմ ձմեռներով:

Մարզը հարուստ է անտառային և լեռնատափաստանային տարածքներով, ինչպես նաև մերձալպյան մարգագետիններով: Անտառային պետական ֆոնդը կազմում է 101205 հա, որից անտառածածկ է 86 հազ. հա-ն: Անտառային ֆոնդը կազմում է մարզի տարածքի մոտ 27%-ը:

Մարզում առկա են 3 արգելավայրեր («Գյուլագարակի», «Մարգահովիտի», «Կովկասյան մրտավարդի»), ընդհանուր՝ 17 576 հա մակերեսով, 1 բուսաբանական այգի և 2 դենդրոպարկ:

Մարզը հարուստ է տարբեր տեսակի օգտակար հանածոներով և իր նշանակությամբ երկրորդն է Հայաստանի Հանրապետությունում:

Մարզի տարածքում հանքարդյունահանման աշխատանքներ են իրականացնում շուրջ 35 կազմակերպություններ, որոնցից 4-ն իրականացնում են մետաղական հանքավայրերի շահագործում (շահագործվում է Շամլուղի պղնձի, Թեղուտի պղինձ-մոլիբդենային և Մղարթի ու Արմանիսի ոսկի-բազմամետաղային հանքավայրեր:

«Լոռի 9» միկրոռեգիոնի նախագիծն ընդգրկում է Փամբակ խոշորացված համայնքը՝ Փամբակ, Ազնվաձոր, Անտառամուտ, Արջուտ, Բազում, Գուշար, Դեբեդ, Եղեգնուտ, Ժամատուն, Լեռնապատ, Լեռնաջուր, Ծաղկոց, Մարգահովիտ, Ձորագետ, Ձորագյուղ, Վահագնաձոր, Վահագնի, Քարաբերդ բնակավայրերը, որտեղ բնակչության թիվը կազմում է 13087 մարդ, հեռանկարում կկազմի՝ 20808 մարդ:

«Լոռի 9» միկրոռեգիոնի նախագծի համայնքների վարչական սահմաններում ընդգրկված հողերի ընդհանուր մակերեսը փաստացի 45122.8486 հա է այդ թվում՝

- գյուղատնտեսական նշանակության հողեր՝ 31046.9694 հա,
- բնակավայրերի հողեր՝ 1600.9927 հա,
- արդյունաբերական ընդերքօգտագործման հողեր՝ 1600.9927 հա,
- էներգետիկայի և տրանսպորտի հողեր՝ 161.9878 հա,
- հատուկ պահպանվող տարածքների հողեր՝ 86.2611 հա,
- հատուկ նշանակության հողեր՝ 0 հա,
- անտառային հողեր՝ 11480.7406 հա,
- ջրային հողեր՝ 236.0498 հա,
- պահուստային՝ 0 հա:

Մարզի «Լոռի 9» միկրոռեգիոնի նախագծում արտացոլված են բնական պաշարների (ջուր, հող, բուսականություն, հանքեր) ինտենսիվ և արդյունավետ օգտագործման վերաբերյալ նախագծային, պրակտիկ գործունեության, տնտեսության ճիշտ կազմակերպման, կոմունիկացիաների և կաթսայատների ճիշտ տեղադրման արդյունքներն՝ անթափոն տեխնոլոգիաների և մաքրման սարքավորումների կիրառմամբ՝ կենցաղային և արդյունաբերական թափոնների մաքսիմալ օգտագործման և վնասազերծման ճանապարհով:

Միկրոռեգիոնի գյուղական բնակավայրերում առկա են սոցիալ-կենցաղային, ինժեներա-տրանսպորտային և կոմունալ ենթակառուցվածքների վերաբերյալ հիմնախնդիրներ, որոնք մանրամասն նկարագրված են նշված բնակավայրերի զարգացման ծրագրերում:

Ներկա իրավիճակում բնակչության հիմնական զբաղմունքն է գյուղմթերքի արտադրությունը, բուսաբուծությունը, այգեգործությունը, անասնապահությունը, հացահատիկի մշակումը, հողագործությունը և առևտուրը:

«Լոռի 9» միկրոռեգիոնի համայնքների շրջակա միջավայրի վրա տեխնածին ազդեցության հիմնական գործոններն են.

- մթնոլորտային օդի աղտոտումն արդյունաբերական ձեռնարկությունների, բնակելի հատվածի ջեռուցման և ավտոտրանսպորտի արտանետումներով,
- մակերևութային ջրերի աղտոտումն արդյունաբերական և կենցաղային կեղտաջրերով,
- հողերի աղտոտումը կոշտ կենցաղային թափոններով,
- աղմուկը և էլեկտրամագնիսական ճառագայթումը,
- անտառի անկանոն օգտագործումը, որը համայնքների շրջակայքում էներգետիկ ճգնաժամի ժամանակ հանգեցրել է անտառային տարածքների և կենսաբազմազանության կրճատմանը:

Համաձայն հաշվետվության՝ համայնքների հողերն աղտոտված չեն ծանր մետաղներով: Հողերի աղտոտվածության մակարդակը գնահատված է ցածր, աղտոտվածության դասը՝ թույլատրելի, էկոլոգիական իրավիճակը՝ բավարար:

«Լոռի 9» միկրոռեգիոնում խմելու ջրի ջրամատակարարումն իրականացվում է «Վեոլիաջուր» ընկերության և տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից: Զրամատակարարման և կոմունիկացիոն ցանցերը որոշ հատվածներում մաշված են և ենթակա են վերանորոգման: Դիտարկվող միկրոռեգիոնի բնակավայրերը որոշ չափով

կոյուղացված են, սակավաթիվ հասարակական շենքերի կեղտաջրերն ուղղվում են ջրահեռացման համակարգեր: Բնակավայրերում կենցաղային կեղտաջրերի մեծ մասն առանց մաքրման, անմիջապես թափվում են Փամբակ գետը:

ՀՀ Լոռու մարզում Հայ-Գերմանական համագործակցության շրջանակներում KFW բանկի ֆինանսավորմամբ իրականացվում է մարզի բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի բարելավման աշխատանքներ:

Բնակչության խմելու-տնտեսական կարիքների նպատակով պահանջվող ջրաքանակը որոշելու համար որպես ելակետային տվյալ ընդունվել է 200 լ/օր/մարդ: Սույն նորմն ընդգրկում է գյուղական բնակչության խմելու-կենցաղային ջրապահանջը (150 լ/օր /ըստ ՇՆևԿ 2.04.02.84/:

Հաշվի առնելով ոռոգման ցանցերի անբավարար վիճակը՝ ոռոգման ջրի անհարկի կորուստներից խուսափելու, ինչպես նաև արդյունավետ ոռոգումն ապահովելու նպատակով նպատակահարմար է ոռոգման ներքին ցանցի վերականգնումը, ինչը զգալիորեն խթանում է գյուղատնտեսական արտադրության ծավալների մեծացմանը:

«Լոռի 9» միկրոռեգիոնի համայնքներում հեղեղատար կոյուղու բացակայության արդյունքում հոսքաջրերը ներծծվում են հողի մեջ կամ անկանոն առուների միջոցով հեռանում: Նման երևույթից խուսափելու նպատակով բոլոր համայնքերի համար նախատեսված է հեղեղատար ցանցի կառուցում:

Դիտարկվող միկրոռեգիոնի էլեկտրամատակարարումն իրականացվում է «ՀԷՑ» ՓԲԸ-ի «Դեբեդ» մասնաճյուղի կողմից: Բնակավայրերի էլեկտրամատակարարումն իրականացվում է տրանսֆորմատորային էլեկտրական ենթակայանների միջոցով: Էլեկտրահաղորդման օդային գծերի տեխնիկական վիճակը գնահատվում է բավարար: Գլխավոր փողոցներում անցկացվել է արտաքին լուսավորություն:

Ըստ «Գազպրոմ Արմենիա» ՓԲԸ-ի կողմից տրամադրված տեղեկատվության՝ դիտարկվող տարածաշրջանի ոչ բոլոր բնակավայրերն են գազաֆիկացված:

Միկրոռեգիոնի բնակավայրերի վարչական, հասարակական, ուսումնական, առողջապահական և արտադրական օբյեկտների, ինչպես նաև անհատական շենքերի ջերմամատակարարումն իրականացվում է մեծամասամբ գազի վառարանների միջոցով: Որոշ դեպքերում օգտագործվում են նաև այլ վառելանյութեր: Գյուղական բնակավայրերի բնակչության որոշ մասը ջեռուցման նպատակով օգտագործում է փայտի կամ աթարի վառարաններ: Ըստ կատարված մոտավոր հաշվարկների՝ «Լոռի 9» միկրոռեգիոնում ներառված բնակավայրերի գազի հեռանկարային տարեկան ընդհանուր պահանջարկը կկազմի մոտ 7.5 մլն մ³:

Ըստ ՀՀ Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարության տրամադրած տեղեկատվության՝ դիտարկվող տարածաշրջանի տարածքում բջջային կապն ապահովում են «ՅՈՒՔՈՄ», «ՎԻՎԱ Հայաստան» և «Թիմ Արմենիա» ՓԲ ընկերությունները:

Միկրոռեգիոնի բնակավայրերը 100%-ով ապահովված են ինտերնետ ծածկույթով: Ինտերնետի որակը հիմնականում բավարար է:

Համայնքներում աղմուկի աղբյուր է հանդիսանում ավտոտրանսպորտը: Ճանապարհները, հիմնականում, տեղական նշանակության են, աղմուկն առաջանում է տրանսպորտի արագությունից և շարժման ինտենսիվությունից:

«Լոռի 9» միկրոռեզիդենցիայի բնակավայրերում գործող աղբավայրերի ընդհանուր քանակը 21 է: Հաճախակի են աղբի կուտակումները հենց բնակելի տների բակերում: Բացի դրանից, աղբահանումը կատարվում է անկանոն, ինչը հանգեցնում է բնակավայրերի սանիտարական վիճակի վատացմանը: Գոյություն ունեցող աղբավայրերի տարածքները ենթակա են պարսպապատման և բարեկարգման: Առաջացած ընդհանուր կենցաղային կոշտ թափոնը տարեկան կազմում է 14654.75 տոննա/տ:

Միկրոռեզիդենցիայի համայնքներում տեղակայված են ընդհանուր 32.4984 հա մակերեսով գործող գերեզմանոցներ, որտեղ սանիտարական գոտիները պահպանված են:

Ծրագրով նախատեսված է գերեզմանոցների պարսպապատումը ՍՊԳ-ի չափերին համապատասխան: Այն հատվածներում, որտեղ ՍՊԳ-ն պահպանված չէ, նախատեսվում է ճանապարհի երկկողմանի սահմանազատում՝ ծառուղիների միջոցով և գերեզմանոցի պարագծով երկշառք ծառապատում: Գերեզմանոցների ճանապարհի եզրային հատվածներում, նախագծով նախատեսված է տարածքի բարեկարգում և կանաչապատում, ինչը կնպաստի փոշու արտանետումների տարածման կանխարգելմանը:

Լոռի 9» միկրոռեզիդենցիայի գյուղական բնակավայրերում ընդհանուր օգտագործման կանաչ զանգվածների ընդհանուր մակերեսը, համաձայն ՀՀՇՆ 30-01-2023 քաղաքաշինական նորմերի և Կառավարության 2018 թվականի փետրվարի 8-ի N 108-Ն որոշման պահանջների, կազմում է 149.62 հա՝ 14.26 մ² մարդ:

«Լոռի 9» միկրոռեզիդենցիայի համար կատարված աշխատանքների արդյունքում կարելի է եզրակացնել, որ համայնքների զարգացման ծրագրով բոլոր նախատեսվող աշխատանքները կնպաստեն շրջանի սոցիալական և բնապահպանական իրավիճակի առողջացմանը: Բնապահպանական իրավիճակի բարելավմանը նպաստող միջոցառումները հետևյալն են՝

- երկրորդական և միջգյուղական ճանապարհների ասֆալտապատում և խճապատում,
- բնակավայրերում լուսավորության անցկացում և գյուղամիջյան ճանապարհների լուսավորության անցկացում,
- ջրամատակարարման համակարգի և կոյուղու բարեկարգում,
- արտադրական հոսքաջրերի կենսաբանական մաքրման կայանի նախագծում և կառուցում,
- ոռոգման ներքին ցանցի վերականգնում,
- համայնքներում հանգստյան գոտիների ստեղծում,
- համայնքների տարածքում աղբահանման կազմակերպում
- մսի վերամշակման արտադրամասի ստեղծում (սպանդանոցի կառուցում),
- հողի պահպանությանն ուղղված միջոցառումների իրականացում՝ /էրոզացումից, դեգրադացիայից և այլնից պաշտպանելու նպատակով/ անտառատնկումների միջոցով,
- ժամանակակից պայմաններին համապատասխան աղբավայրերի նախատեսում, աղբամշակման գործարանի կառուցում,

- ճանապարհի եզրերին, ռեկրեացման գոտիներում կանաչապատման, ծառատնկման աշխատանքների իրականացում,
- ասֆալտապատման, ճանապարհաշինության աշխատանքների իրականացում,
- խիստ վերահսկողության սահմանում մեքենաների տեխնիկական վիճակի և որակի վրա, ինչը կնպաստի ավտոտրանսպորտի արտանետումների կրճատմանը,
- արդյունաբերությունում առաջատար տեխնոլոգիաների ներդրում:

Ներկայումս բնակավայրերի մթնոլորտային օդն աղտոտվում է արդյունաբերական ձեռնարկությունների, բնակելի և հասարակական շենքերի ջեռուցման անհատական սարքերի և ավտոտրանսպորտի արտանետումներով:

Արդյունաբերական ձեռնարկությունները հիմնականում պատկանում են սանիտարական վտանգավորության IV-V դասին: Ֆոնային աղտոտվածությունը աղտոտող բոլոր նյութերով բնակավայրերում զգալիորեն ցածր է սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաներից:

«Լոռի 9» միկրոռեգիոնի նախագծի գործունեության ընթացքում առաջարկվում է իրականացնել ազդեցության մշտադիտարկում (մոնիթորինգ) և հետնախագծային վերլուծություն, ինչը թույլ կտա հիմնադրույթի գործունեության ընթացքում վերլուծել և դիտարկել համայնքների զարգացման իրատեսական սցենարները՝ նախանշելով առավել գրավիչ և արդի հեռանկարային ուղղությունները, ներդրումների համար ուշագրավ ոլորտները, ինչպես նաև տարածաշրջանի բնապահպանական խնդիրների ներգրավման և դրանց հնարավոր լուծումներին ուղղված համապատասխան միջոցառումները:

Հիմնադրույթային փաստաթղթի նախագծով նախատեսվում է նաև ջրային ռեսուրսների ու թափոնների կառավարման ոլորտների և խախտված հողերի հիմնախնդիրների լուծմանն ուղղված միջոցառումների իրականացման ծրագրերի կազմում և իրականացում:

Ընդհանուր առմամբ «Լոռի 9» միկրոռեգիոնի նախագծի համայնքների տարածքային քաղաքաշինական խնդիրների լուծման ընթացքում շրջակա միջավայրի պահպանության արդյունավետ կազմակերպման համար համալիր կերպով են գնահատվել առկա բնապահպանական խնդիրները, գոյություն ունեցող իրավիճակը և ընտրվել են զարգացման այնպիսի սկզբունքներ, որոնք թույլ կտան ներդաշնակորեն լուծել սոցիալական, տնտեսական և բնապահպանական խնդիրները:

Պատճառաբանական մաս. Միկրոռեգիոնալ մակարդակի համակցված տարածական պլանավորման փաստաթղթերի մշակման նախագծի հայեցակարգային սոցիալ-տնտեսական հիմնավորումը նպատակաուղղված է տարածաշրջանի՝ որպես ամբողջական հատակագծային միավորի և համայնքների՝ որպես դրա մասը կազմող, փոխադարձ տարածքային, տնտեսական և ենթակառուցվածքային կապերով միմյանց կապված բաղադրիչների ներքին պոտենցիալ հնարավորությունների և նախադրյալների բացահայտմանը, ինչպես նաև դրանց լիարժեք, համակողմանի և արդյունավետ օգտագործմանը: Հանդիսանալով տարածական պլանավորման հիերարխիական կառուցվածքի (տարածքային հատակագծման նախագիծ, գլխավոր հատակագիծ, գոտևորման նախագիծ) երեք մակարդակը միավորող փաստաթուղթ՝ այն զիջում է ինչպես տարածաշրջանային նշանակության և կարևորության

մոտեցումները, այնպես էլ յուրաքանչյուր հատակագծային միավորի՝ համայնքի տարածքում իրականացվող քաղաքաշինական գործունեության կանոնակարգումը:

Փորձաքննության գործընթացում միկրոռեգիոնալ մակարդակի համակցված տարածական պլանավորման փաստաթուղթը լրամշակվել է՝ հաշվի առնելով նաև շրջակա միջավայրի նախարարության համապատասխան ստորաբաժանումների, կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության, կադաստրի կոմիտեի կողմից ներկայացված առաջարկությունները:

Փորձաքննության բոլոր փուլերում իրականացվել են հանրային քննարկումներ, ինչի ընթացքում ազդակիր համայնքի ներկայացուցիչները դրական են արտահայտվել հիմնադրությային փաստաթղթի վերաբերյալ:

«Լոռի 9» միկրոռեգիոնի նախագծում ընդգրկված համայքների տարածքային քաղաքաշինական խնդիրների լուծման ընթացքում շրջակա միջավայրի պահպանության արդյունավետ կազմակերպման համար համալիր կերպով գնահատվել են առկա բնապահպանական խնդիրները, գոյություն ունեցող իրավիճակը և ընտրվել են զարգացման այնպիսի սկզբունքներ, որոնք թույլ կտան ներդաշնակորեն լուծել սոցիալական, տնտեսական և բնապահպանական խնդիրները:

Բնակավայրերի տարածքների կարևոր էկոլոգիական հիմնախնդիրների լուծումները կնպաստեն տարածքի էկոլոգիական հավասարակշռության պահպանմանը: Շրջակա միջավայրի պահպանության բաժնում տրվել են շրջակա միջավայրի բոլոր բաղադրիչների (մթնոլորտ, ջրային ռեսուրսներ, հողեր, ընդերք, կենսաբազմազանություն) վիճակի բարելավմանը և պահպանմանն ուղղված միջոցառումների հեռանկարները:

Փորձաքննական պահանջներ

- Հիմնադրությային փաստաթղթի շրջանակում նախատեսվող գործունեությունների համապատասխան նախագծային փաստաթղթերը՝ մինչև իրականացումը, անհրաժեշտ է օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ներկայացնել շրջակա միջավայրի նախարարություն՝ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության:
- Միկրոռեգիոնում քաղաքաշինական հեռանկարային լուծումներն իրականացնելիս՝ բացառել անտառային և ընդհանուր օգտագործման կանաչ տարածքների հողերի նպատակային նշանակության փոփոխությունները, պահպանել՝ սահմանված կարգով հաստատված, բնակավայրերի գլխավոր հատակագծերում ներառված կանաչապատ տարածքների, զբոսայգիների և այլ ընդհանուր օգտագործման տարածքների մակերեսները կամ դրանց փոփոխման դեպքում՝ բնակավայրերի այլ հատվածներում նախատեսել համարժեք տարածքներ:
- Հիմնադրությային փաստաթղթի դրույթների իրականացման ընթացքում կատարել շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության մշտադիտարկում (մոնիթորինգ), կազմել հետնախագծային վերլուծության ծրագիր:

ԵՐՈՍՓԱԿԻՉ ՄԱՍ

«Լոռի 9» միկրոռեգիոնալ մակարդակի համակցված տարածական պլանավորման փաստաթղթի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության ուղղված գնահատման

հաշվետվությանը տրվում է դրական եզրակացություն՝ փորձաքննական պահանջների պարտադիր կատարման պայմանով:

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության
փորձաքննական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն

Էմաջիկ Մարտիրոսյան

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության
փորձաքննական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի
առաջատար մասնագետ

Ռուզան Մակինյան